

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
ШКІРЯНО-ВЗУТТЄВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІКИ**

***Анотація.** Стаття присвячена обґрунтуванню механізму забезпечення розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості України в умовах трансформаційної системи економіки, в рамках якого наведено авторський підхід до визначення та розуміння механізму трансформації шкіряно-взуттєвої промисловості; запропоновано концепцію забезпечення трансформаційних процесів шкіряно-взуттєвої промисловості України; виділено фактори, що впливають на реалізацію механізму розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості.*

***Ключові слова:** шкіряно-взуттєва промисловість, механізм, трансформаційна система, ефективність господарювання, фактори впливу, розвиток промисловості.*

***Abstract.** The article is devoted to the substantiation of the mechanism of providing the development of the leather and footwear industry of Ukraine in the conditions of the transformational system of the economy, in terms of which the author's approach to the definition and understanding of the mechanism of transformation of the leather and footwear industry are presented; the concept of ensuring the transformation processes of the leather and footwear industry of Ukraine is proposed; the factors influencing the implementation of the mechanism of the leather and footwear industry development are highlighted.*

¹ аспірант кафедри підприємництва та бізнесу Київського національного університету технологій та дизайну;
науковий керівник: Селіверстова Л.С. – д.е.н., професор кафедри фінансів Київського національного університету технологій та дизайну.

Key words: *leather and footwear industry, mechanism, transformation system, efficiency of management, factors of influence, development of industry.*

Анотація. *Стаття посвячена обоснованию механизма обеспечения развития кожевенно-обувной промышленности Украины в условиях трансформационной системы экономики, в рамках которого приведен авторский подход к определению и пониманию механизма трансформации кожевенно-обувной промышленности; предложена концепция обеспечения трансформационных процессов кожевенно-обувной промышленности Украины; выделены факторы, влияющие на реализацию механизма развития кожевенно-обувной промышленности.*

Ключевые слова: *кожевенно-обувная промышленность, механизм, трансформационная система, эффективность хозяйствования, факторы влияния, развитие промышленности.*

Постановка проблеми. Невиправдано повільний розвиток шкіряно-взуттєвої промисловості та серйозні диспропорції між якісними та цінovими показниками товарів на внутрішньому ринку зумовлені відсутністю системного підходу до трансформації вітчизняної промисловості у розрізі основних її видів економічної діяльності. З огляду на ринкові перетворення та враховуючи соціальне значення шкіряно-взуттєвої промисловості у забезпеченні першочергових потреб населення країни, існуючий кадровий потенціал, короткий строк окупності інвестицій, промисловість має бути пріоритетною у соціально-економічному розвитку України.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В останні роки проблематиці розвитку легкої промисловості України приділено значну увагу, зокрема ці питання досліджували в своїх роботах Т.В. Гавриленко [1], В.М. Геєць [2], Ю.В. Гончаров, І.А. Ігнат'єва, П.Ю. Курмаєв [3], О.М. Паливода [4], Г.В. Савіна [5], Л.С. Селіверстова [6] та ін. Проте умовах трансформаційної економіки України необхідно продовжувати досліджувати діяльність підприємств промисловості.

Мета статі. Мета статті полягає в обґрунтуванні механізму забезпечення розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості України в умовах трансформаційної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливе місце в регулюванні процесів трансформації системи господарювання належить економічному механізму, принципи якого значною мірою визначаються соціально-економічним і політичним устроєм держави. Для забезпечення ефективного функціонування господарської системи промислового комплексу на ринкових засадах необхідно чітко розуміти сутність економічного механізму, під яким розуміють зв'язок, що встановлюється між різними фазами кругообігу капіталу [7, с.128]. При цьому на економіку впливає дія економічних законів. Економічний механізм включає політичні, юридичні й економічні відносини, що є його основою та мають важливе значення в регулюванні економіки держави.

Економічний механізм забезпечує формування і визначення сприятливих економічних, організаційних, правових та інших умов розвитку економічного потенціалу й підвищення ефективності його використання, а також надання державної цінової, фінансової та інших видів допомоги національним товаровиробникам.

Під економічним механізмом у промисловості слід розуміти сукупність конкретних форм зв'язків, а також систему правових, організаційно-управлінських і фінансово-економічних важелів [7, с.130].

Механізм трансформації шкіряно-взуттєвої промисловості – це система взаємопов'язаних методів, способів, форм, інструментів та важелів, які здатні забезпечити ефективний розвиток шкіряно-взуттєвої промисловості на основі об'єктивних економічних законів і чинного законодавства в умовах трансформаційної економічної системи.

Механізм трансформації шкіряно-взуттєвої промисловості має бути спрямований на побудову оптимального балансу експортно-імпортних операцій, з врахуванням вітчизняних особливостей функціонування

економіки країни та ґрунтуватися на таких підсистемах, як економічна, фінансова, державного регулювання, екологічна, інноваційна та соціальна.

Варто зазначити, що на ефективність трансформаційних процесів шкіряно-взуттєвої промисловості впливають світові тенденції, тобто зовнішнє та внутрішнє середовище, які і обумовлюють вибір пріоритетних засобів та інструментів забезпечення стійкого економічного розвитку. Отже, можна визначити базисні положення концепції забезпечення ефективної трансформації шкіряно-взуттєвої промисловості, в якій виділено механізми та інструменти забезпечення державного та галузевого рівнів (рис.1).

Основними пріоритетами розвитку, які обумовлюються світовими тенденціями є: прискорення розвитку глобалізаційних процесів, інтеграція національної економічної системи до світової, розвиток на основі принципів економіки знань, підвищення конкурентоспроможності шкіряно-взуттєвої промисловості. Ефективність трансформаційних процесів з боку внутрішнього та галузевого середовища формують: рівень розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості України, ефективність розвитку та конкурентоспроможність шкіряно-взуттєвої промисловості. Негативно на трансформаційні процеси промисловості та впровадження цільової моделі розвитку впливають фактори, що призводять до деградації шкіряно-взуттєвої промисловості. До факторів, які найбільш негативно впливають на розвиток промисловості, слід віднести: негативну динаміку розвитку ринку шкіри та взуття, кризовий стан промисловості, зростання тиску іноземних виробників, недосконалість законодавства, високий рівень зносу основних засобів в промисловості та ін.

В сучасних умовах загострення конкурентної боротьби на ринку, промисловість країни не в змозі самостійно подолати проблеми, які сьогодні виникають перед нею. Основним гарантом розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості повинні стати підтримка держави та державне регулювання.

Рис.1. Концепція забезпечення трансформаційних процесів шкіряно-взуттєвої промисловості України

Джерело: розроблено автором на основі [8, с.112].

Саме тому, на основі дослідження сучасного стану розвитку

промисловості, впливу зовнішнього середовища, виявлення факторів розвитку, формування моделі стійкого економічного розвитку, доцільно механізми та інструменти забезпечення трансформаційних процесів розподілити за рівнями реалізації. Так, до механізмів державного рівня варто віднести: виявлення та ідентифікація факторів опору трансформаційним процесам в промисловості; підтримка розвитку добросовісної конкуренції в промисловості; захист національних інтересів в сфері розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості; ефективне державне регулювання; створення механізму управління трансформаційними процесами в шкіряно-взуттєвій промисловості.

Оцінка рівня необхідності трансформаційних процесів в шкіряно-взуттєвій промисловості; виявлення факторів, що призводять до гальмування трансформаційних процесів; прийняття ефективних рішень щодо розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості; прогнозування розвитку та забезпечення реалізації трансформаційних процесів в шкіряно-взуттєвій промисловості - є основними заходами, інструментами, механізмами забезпечення стійкого економічного розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості галузевого рівня.

Для впровадження цільової моделі трансформації шкіряно-взуттєвої промисловості забезпечення її подальшого розвитку необхідно мати відповідний механізм, який спирається на зовнішні та внутрішні інтереси промисловості, країни та її населення. Механізм повинен представляти собою сукупність методів та засобів впливу на економічні процеси промисловості, їх регулювання [9, с.56].

Формування механізму розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості спрямоване на визначення принципів, методів та інструментів досягнення кінцевої цілі діяльності промисловості – забезпечення стійкого розвитку в довгостроковій перспективі в умовах трансформаційної системи.

З вище означеного можна зробити висновок, що механізм розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості повинен мати наступні характеристики: за характером інтересів і завдань він є організаційно-економічним; за рівнем

функціонування – реалізується на рівні промисловості; за способом реалізації є інструментом забезпечення високого рівня розвитку в довгостроковій перспективі; має ознаки системності та синергічності взаємодії всіх елементів.

При формуванні механізму розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості в умовах трансформаційної системи (рис. 2) відповідно до його моделі, варто виділити забезпечення зовнішніх і внутрішніх зв'язків.

Досягнення поставлених цілей можливе за рахунок підвищення конкурентоспроможності промисловості на зовнішніх та внутрішніх ринках, забезпечення належного рівня життя працівників галузі. Механізм трансформації шкіряно-взуттєвої промисловості буде складатися з чотирьох етапів. На першому етапі за допомогою статистичних даних, методів експертної оцінки, факторного аналізу буде визначатися необхідність трансформаційних процесів, направлених на забезпечення економічного розвитку. На цьому етапі проводиться оцінка стану промисловості, виявляються проблеми розвитку, визначаються перспективи та пріоритети розвитку.

Наступним етапом механізму є обґрунтування напрямів розвитку промисловості в умовах трансформаційних процесів та вибір найбільш пріоритетного. Після визначення пріоритетних на сучасному етапі розвитку промисловості напрямів трансформації стійкого економічного розвитку, переходимо до наступного етапу – визначення інструментарію реалізації пріоритетних напрямів забезпечення. Інструменти забезпечення стійкого економічного розвитку промисловості будуть поділятися за рівнями: держави, промисловості, окремих суб'єктів господарювання шкіряно-взуттєвої промисловості. Після визначення інструментів, серед яких можуть бути державне регулювання, система фінансування (інвестиційна система), система управління, інноваційна система та ін. відбувається перехід до стадії реалізації пріоритетних напрямків розвитку та досягнення (впровадження) моделі стійкого економічного розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості.

Оскільки шкіряно-взуттєва промисловість функціонує в реальному просторі, на неї впливають зовнішні та внутрішні фактори, в подальшому необхідна оцінка стабілізації економічного розвитку промисловості, після чого визначається необхідність забезпечення стійкого економічного розвитку.

Формування механізму розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості в умовах трансформаційної системи передбачає комплексне впровадження актуальних досягнень науки й техніки (інновацій) у виробничу та управлінську діяльність і має базуватись на таких концептуальних положеннях:

- ресурсне забезпечення: достатня наявність матеріальних, трудових, технічних, прикладних і інфраструктурних можливостей підприємства для впровадження інновацій і реалізації системних перетворень;

- ефективність: динамічне скорочення непродуктивних витрат, збільшення доходу від реалізації продукції, виготовленої за новими технологіями, розширення виробництва і посилення конкурентних позицій підприємства на ринку;

- збалансованість: наявність збалансованої системи кількісної та якісної оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства, оцінки ефективності впровадження інновацій, системних перетворень;

- керованість: відповідність фактичного стану інноваційного процесу проектному, запланованому, після реалізації процесів зміни системи управління;

- узгодженість: синхронізація за часом, термінами і ресурсам впровадження інноваційних процесів і технологій з необхідними організаційними перетвореннями [5].

Трансформаційні процеси в промисловості передбачають вибір і обґрунтування напрямків розвитку підприємств шкіряно-взуттєвої промисловості, обсягу і структури відповідних проектів, строків їх реалізації, оцінку стану їх ефективності.

Як наслідок дії трансформаційних процесів в промисловості можна виділити такі структурні перетворення:

- скорочення транзакційних та операційних витрат за рахунок впровадження енерго- і ресурсозберігаючих технологій, модернізації і заміни обладнання, впровадження сучасних інформаційних технологій у систему управління на різних рівнях ієрархії;
- перепроєктування і розширення номенклатури продукції шкіряно-взуттєвої промисловості.

Формування і вибір напрямків в умовах реалізації механізму розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості визначається під впливом сукупності факторів, які доцільно поділити на дві групи (табл. 1).

Таблиця 1

**Фактори, що впливають на реалізацію механізму розвитку
шкіряно-взуттєвої промисловості**

[систематизовано автором на основі [8, с.115]

№з /п	Вид факторів	Фактори впливу	Фактори, що сприяють розвитку	Фактори, які стримують розвиток
1	2	3	4	5
Фактори впливу зовнішнього середовища				
1	Фактори, що характеризують рівень конкуренції на ринку	кон'юнктура ринку, динаміка розвитку конкурентних виробників, кон'юнктура розвитку зовнішніх ринків	розвиток конкуренції, високий попит на інноваційну продукцію, підвищення платоспроможності споживачів	високий економічний ризик, відсутність інформації про ринки
2	Фінансово-економічні фактори	система банківського кредитування, рівень інфляції, система оподаткування	розвинута система пільгового оподаткування та кредитування	недостатня кількість джерел фінансування, неоптимальний рівень оподаткування
3	Фактори, обумовлені рівнем науково-технічного прогресу	сприятливий інноваційний клімат, прискорення процесів трансферу результатів досліджень і розробок,	високий рівень науково-технічного розвитку, міжнародна науково-технічна кооперація	відсутність достовірної інформаційної бази щодо інноваційних розробок, тривалий термін окупності нововведень

1	2	3	4	5
Фактори впливу внутрішнього середовища				
1	Фактори поточного функціонування промисловості	виробнича, маркетингова, логістична діяльність, впровадження ресурсозберігаючих технологій	наявність резервів різних видів ресурсів для здійснення інноваційного розвитку	нестача власних коштів і ресурсів, орієнтація на усталені ринки, високий економічний ризик
2	Фактори стратегічного розвитку промисловості	перспективне планування технічного розвитку підприємства, його виробничої бази	наявність гнучкої системи управління, міжнародної науково-технологічної кооперації, формування цільових груп	орієнтація на усталені ринки, на короткострокову окупність, відсутність інформації про ринки
3	Фактори соціального стану промисловості	морально-психологічний клімат, система мотивації в досягненні загальних цілей виробництва	розвинута система матеріальних заохочень до впровадження інноваційних розробок	відсутність матеріальних стимулів та умов творчої праці

Особливе значення для ефективного розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості мають такі фактори:

- нестабільність розвитку економічних процесів зовнішнього і внутрішнього середовища;
- відповідність продукції промисловості потребам споживачів;
 - рівень розвитку внутрішнього середовища (забезпечення ресурсами, фінансово-економічний стан промисловості, наявність кадрів високої кваліфікації);
 - високий рівень конкуренції продукції шкіряно-взуттєвої промисловості на ринку.

Механізм розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості має формуватися відповідно до таких принципів:

- системності – формування відкритої, динамічної імовірнісного характеру системи управління розвитком;
- адаптивності – підтримання балансу зовнішніх, сформованих ринковим середовищем, і внутрішніх можливостей розвитку промисловості;

- самоорганізації – самостійне забезпечення підтримки обміну різними видами ресурсів між структурними складовими промисловості та між промисловістю і зовнішнім середовищем;
- динамічності – динамічне приведення у відповідність цілей і спонукальних мотивів діяльності промисловості;
- саморегуляції – коригування системи управління господарською діяльністю промисловості відповідно до змін зовнішнього середовища;
- ефективності – зростання прибутку, розширення масштабів виробництва і можливостей нагромадження капіталу, підвищенням конкурентоспроможності промисловості;
- керованості – забезпечення відповідності фактичного стану процесу бажаному, запланованому стану після реалізації системної трансформації;
- збалансованості – процеси і проект реалізації системних перетворень повинні бути узгоджені у часі і термінах реалізації і являти собою єдиний процес;
- вимірності – має бути сформована система кількісних і якісних показників для оцінки ефективності стратегії трансформації;
- саморозвитку – самостійне забезпечення умов функціонування промисловості відповідно до прийнятої стратегії трансформаційного розвитку;
- невизначеності – необхідність достовірного прогнозування і планування стратегії трансформаційного розвитку, створення фінансових резервів для зменшення можливих негативних наслідків від можливих ризиків чи коректування строків виконання окремих робіт (стадій, етапів) при їхньому плануванні.

Сучасні умови розвитку світової глобалізованої економіки вимагають особливих підходів щодо побудови механізму. Такий механізм повинен враховувати регіональний, загальнодержавний, транскордонний, євро інтеграційний, світовий рівні.

Висновки. Отже, використання наведеного механізму розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості сприятиме її розвитку та економіки країни, забезпечить пряму участь держави в регулюванні та контролі відносин на ринку товарів легкої промисловості. Також вважаємо доцільним запропонувати наступні заходи, які сприятимуть подальшому розвитку шкіряно-взуттєвої промисловості та максимально наблизять її до європейських стандартів: покращити правове регулювання відносин у шкіряно-взуттєвій промисловості; удосконалити механізм державного та митного регулювання промислового ринку; прийняти економічно доцільні та ефективні правові акти, які регулюватимуть та сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності, ефективності діяльності шкіряно-взуттєвої промисловості; знизити ступінь залежності промислового виробництва від імпортової сировини і коливань світових цін на неї; розробити програми захисту навколишнього середовища та заохочувати підприємства до них; організувати систему фінансових платежів між промисловими підприємствами та спеціалізованим органом; підтримувати та заохочувати підприємців шкіряно-взуттєвої промисловості до трансформацій; підвищити увагу до розробки технічних регламентів виробництва товарів легкої промисловості та контроль якості; максимально знизити ступінь зносу основних засобів шкіряно-взуттєвої промисловості і частку ручної роботи в виробництві продукції; вдосконалення адміністративних відносин між суб'єктами господарювання в шкіряно-взуттєвої промисловості.

Список використаних джерел:

1. Гавриленко Т.В. Інноваційний розвиток промисловості України: навч. посібник / Т.В. Гавриленко, М.П. Денисенко. – К.: КНТ, 2006. – 648 с.
2. Геєць В.М. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України / В.М. Геєць // Економіка України. – 2014. – № 12. – С. 4.

3. Курмаєв П.Ю. Організаційно-економічний механізм регулювання розвитку регіонів: Монографія / П.Ю. Курмаєв. – К.: НДЕІ, 2010. – 334 с.
4. Паливода О.М. Управління інноваційними перетвореннями на підприємствах легкої промисловості: проблеми та шляхи вирішення / О. М. Паливода // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С.101.
5. Савіна Г.В. Концепція механізму інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості [Електронний ресурс] / Г.В. Савіна // Ефективна економіка. – 2015. – №8. – Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=4766>
6. Селіверстова Л.С. Підходи до оцінки конкурентоспроможності продукції легкої промисловості / Л.С. Селіверстова // Економіка та держава. – 2008. – №9. – С.51-52.
7. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: навч. посібник / Є.П. Качан, Т.Є. Царик, Д.В. Ткач [та ін.]; за ред. Є.П. Качана. – К.: Видавничий Дім "Юридична книга", 2005. – 704 с.
8. Зоріна О.І. Механізм забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку залізничного транспорту України / О.І. Зоріна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – №39. – С.112.
9. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.М. Лозовской, Е.Б. Стародубцева. – [5-е издан. перераб. и доп.]. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 495с.